Téli terepszemle

ÉRTÉKES IDŐT ÉS AKÁR TÖBBMÁZSÁNYI TERMÉST NYERHET A GONDOS GAZDA

Mi dolgom lenne az őszi vetésekben? Nagyon valószínű, hogy ez a kérdés fogalmazódna meg sokakban, ha azzal a javaslattal állnék elő, hogy bár alig vagyunk túl a tél derekán, érdemes belenézni a búza- és árpavetéseinkbe. Jogos a kérés, miért is van rá szükség?

Éghajlatunk változása egyre gyakrabban eredményez enyhe, a komolyabb fagyokat szinte teljesen nélkülöző teleket, amelyeket ráadásul sokszor előz meg a szokásosnál melegebb, hosszan tartó őszi időjárás. Ilyenkor nagyon gyakoriak a tartósan nedves, nyirkos körülmények, amikor növényeink levelein szinte folyamatos a vízborítás. Ezek a körülmények közel ideális környezetet biztosítanak több olyan gombabetegség számára, amelyek kedvezőtlen esetben akár jelentős terméskiesést okozhatnak az őszi gabonáinkban. A kórokozók tünetei akár már a tél során megmutatkozhatnak az állományokban, és ezeket keresve arról is képet kaphatunk, kell-e korai beavatkozással számolnunk a kitavaszodáskor. Melyek ezek a kórokozók?

Növényállományunk téli ellenőrzésével fontos információkhoz juthatunk, amelyek segítségével kitavaszodáskor értékes időt nyerhetünk.

Télen is fellelhető gombabetegségek

A leggyakrabban a gabonalisztharmat (1. kép) tüneteivel fogunk találkozni, őszi búzában és árpában egyaránt. Talán még azt is ki lehet jelenteni, hogy kizárólag azon múlik, megtaláljuk-e a kórokozó tüneteit egy állományban, hogy mennyi időt szánunk a keresésére, vagy mennyire szerencsésen választjuk meg kutakodásunk helyszínét. Tünetei, a szürkés-fehéres, bolyhos, gombafonalakból álló foltok mindenki számára jól ismertek. Szerencsére ez a gyakori gombabetegség többnyire „lent marad" az állományban, az alsó leveleket, valamint a szár alsó részeit károsítja. Mivel erős fertőzésnél levélelhalást okozhat, ha ilyet tapasztalunk, érdemes egy korai beavatkozással blokkolni a terjedését. Kissé már feledésbe merült technológia a korai, a szárba indulás elején kéntartalmú készítménynyel elvégzett, kifejezetten alacsony költséget jelentő védekezés, amellyel gyakran az egész szezonra letudhatjuk a lisztharmat gondját. Talán szentségtörésnek tűnhet, ha kijelentjük, de ez az a kórokozó, amely ellen nem kell feltétlenül minden esetben beavatkoznunk, amennyiben megjelenik a területen. Azt azonban ilyen esetekben is figyelemmel kell kísérnünk, hogy megbetegíti-e a felsőbb leveleket.

A szintén gyakori, főként az őszi árpa levelein megmutatkozó barna foltok a barna levélfoltossághoz (2. kép) kapcsolódnak. Ez a kórokozó jól tűri az alacsony hőmérsékletet, ezért enyhébb téli időjárás mellett folyamatosan jelennek meg újabb és újabb tünetei. Kedvezőtlen körülmények között fertőzése nyomán szártőbarnulás és rothadás is előfordulhat, ami állományritkuláshoz vezethet. Tavasszal a hőmérsékleti értékek emelkedésével a kórokozó fertőzése megáll, az egyre melegebbé és szárazabbá váló körülmények közepette célzott védekezésre többnyire nincs szükség kártételének megelőzésére.

1. Kora tavaszi, erősen lisztharmatos állomány

2. A barna levélfoltosság kedveli a nedves körülményeket

Kizárólag árpaállományokban találhatjuk meg a hálózatos levélfoltosság (3. kép) tüneteit, a leveleken látható barna foltokat, belsejükben sötétebb, harántirányú mintázattal. Ez a kórokozó – szemben a barna levélfoltossággal – a magasabb hőmérsékleti értéket kedveli, ezért bár tüneteit gyakran megtalálhatjuk télen is a leveleken, fertőzésének berobbanása a tavaszi időszakban történhet. Erre, mivel nedvességkedvelő kórokozóról van szó, csapadékosabb, a leveleken hosszan tartó vízborítást eredményező körülmények között kell számítani. A hálózatos levélfoltosság súlyos levélfelület-vesztést képes okozni, ezért veszélyes kórokozóként kell kezelnünk! Ha egy állományban nagy számban találjuk meg a tüneteit, és a fentiekben leírt időjárási körülmények uralkodnak, védekeznünk kell a kártétel megelőzésére.

A szeptóriás levélfoltosság az őszibúza-táblákon jelentkező kórokozó. Jellegzetes tünetei már a tél során is megmutatkoznak, ezek barnuló, fakuló foltok a leveleken, amelyekben apró, fekete pontok láthatók (4. kép). Nedvességkedvelő gombabetegségről van szó, amely tavasszal, a számára kedvező viszonyok mellett robbanásszerű fertőzést okozhat. Ennek következtében a megbetegített – jellemzően az alsó, idősebb – levelek gyorsan leszáradnak (5. kép), így jelentős asszimilációs felületet veszíthetnek el a növények. Ráadásul ha az időjárási körülmények továbbra is kedvezőek, a kórokozó a felsőbb levélemeleteket is fertőzheti, tovább növelve a terméskiesés mértékét. Hazai körülmények között a fertőzést a tavaszi, szárazabbá és melegebbé váló körülmények jellemzően önmagukban is megállítják, azonban nedvesebb és hűvösebb tavaszokon védekezni kell a kórokozó ellen. A fenti megbetegedéseken kívül gyakori, hogy egyes rozsdabetegségek tüneteit találjuk meg a gabonatáblákon. Őszi árpában az árpa-törperozsda (6. kép), őszi búzában a sárga- és vörösrozsda megjelenésére számíthatunk. A korai időszakban ezek közül főként az árpa-törperozsda és a sárgarozsda igényel fokozott figyelmet. Ez utóbbi járványos években, nem megfelelő növényvédelmi technológia mellett nagyon komoly terméskiesést okozhat, ezért tekintsünk rá kifejezetten veszélyes ellenfélként!

A gombabetegségek megjelenését segítő körülmények

A fenti kórokozók megjelenését egyes termesztéstechnológiai elemek vagy a növényállomány sajátosságai elősegíthetik. A fentiekben említett kórokozók legtöbbjének fertőzése az előző évi növényi maradványokról indul, amelyeken fennmaradnak azok szaporítóképletei. A beszűkült vetésforgóra, amiben gyakran kerül kalászos elvetésre, vagy a monokultúrára tekintsünk potenciális veszélyforrásként, különösen, ha forgatás nélküli talajművelést folytatunk. Minden olyan területet, amelyen nagyobb mennyiségű szármaradvány maradt a talajfelszínen, érdemes fokozott figyelemmel kísérnünk. De ugyanezt igaz az olyan táblaszomszédság esetében is, amelynél sok szármaradvány maradt a felszínen a kalászos előveteményből. A legtöbb fentiekben említett kórokozó ilyen szituációban is megfertőzheti a növényállományunkat. Ugyancsak hajlamosító körülményként kell kezelnünk, ha valamilyen ok miatt csávázatlan vetőmag került elvetésre. Az erősen fejlett vagy túlfejlett, esetleg „túlnitrogénezett", buja állomány ugyancsak hordoz magában veszélyeket, ezért az ilyen területeket is rendszeresen szemléznünk kell.

Bár még tél van, érdemes rászánnunk egy kis időt, hogy területünket bejárva képet kapjunk őszi kalászosaink állapotáról, hogy kell-e valamely kórokozójuk fokozott fertőzésére számítanunk kitavaszodáskor, érdemes-e készülnünk az ellenük való védekezésre.

AGRÁRUNIÓ

3. Hálózatos levélfoltosság tünetei az árpalevélen

4. Szeptóriás búzalevelek

5. Szeptóriás levélfoltosság miatt tömegével száradó alsó levelek

6. Árpa-törperozsda tünetei